

NURETTİN DURMAN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

İdris SÖYLEMEZ*

Özet

Bu yazımızda ele alıp şiir anlayışını ortaya koymaya çalıştığımız Nurettin Durman bizim toplumumuzun yetiştirmiş olduğu önemli şahsiyetlerden ve şairlerden biridir. Hayatının büyük bir kısmını ülkemizin en önemli şehirlerinden olan İstanbul'da geçiren şair 70 yıllık hayatına onlarca kitap sığdırarak kendi dönemi ve sonrası için bir ışık olduğunu gördüğümüz kitaplarıyla bize yol gösterdiğini görmekteyiz: Nurettin Durman, şiiri diri olmanın ya da dipdiri kalmanın esası ve usulü olarak düşünür. Aslında bu durum şairin hayatı şiirin diğer bir mezzusu olarak değil esas mezzunun aracı olarak okuduğunu görmek de mümkündür. Ve elbette buradan hareketle kendisi için yeni kodlar kurgular. Böylece o, şiiriyle de tarafını belirlemeye çalışan bir gönül dostu ya da gönül inşacısı olarak şehrimize şiirleri ve eserleriyle dâhil olmaya uğraşan modern zaman dervişlerindedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, tarih, diriliş, şiirin dili, gelenek, Nurettin Durman.

NURETTİN DUMAN HIS LIFE AND WORKS

Abstract

Nurettin Duman whose poet understanding we want try to handle here is one of the most important people and poet that has lived in our society. We see that the poet stayed most of his life time in Istanbul, writings dozens of books and thereby shedding light to not only his period but also next generations with these books: Nurettin Duman generally thinks the poems as something that is principle of remaining alive. And it is possible therefore to see his poets as the message of what is fundamental. And thereby build new cods for his poems. Consequently, he is one of the dervish of the modern times, as a poet of heart constructivist by endeavouring to define his position.

Key Words: Poem, History, Revival, The Language of Poem, Tradition, Nurettin Durman

* Cumhuriyet Üniversitesi Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi [idrissoy-
lemezz@yahoo.com]

Giriş

15 Aralık 1945 tarihinde Bingöl merkeze bağlı Dikme ya da Kür adıyla bilinen köyde hayata gözlerini açan şairin babasının adı Mansur, annesinin adı Gülizar'dır.¹ İlkokulu Bingöl'de Sarayıçi İlkokulunda bitirirken tarih 1957'dir. Çocuk denilecek yaşta annesini kaybeden şair için artık gurbetin bileti çoktan kesilmiştir. Bingöl'de başlayan berber çıraklığı Elazığ'da amcasının yanında ayakkabı çıraklığıyla devam eder. Bingöl ve Elazığ'da sayacılık, tuğlacılık, terzilik, kahvecilik ve yine berber çıraklığıyla devam eden pek çok iş arasından daha sonra İstanbul'da berberliğe karar verir. Berber olmaya karar verdiği o günden bu güne Beylerbeyi'nde aynı işine devam etmektedir.²

Onun için hayatının dönüm noktası olan ilk şiiri, "Leyla'ya" adıyla *Sanat Dünyası* dergisinde 1964'te yayınlanır. Ve bundan sonra çeşitli şiir ve yazıları şu dergilerde *Aylık Dergi (1983)*, *Kelime (1986-87)*, *Düş Çınarı (1996-99)*, *Yelpaze*, *Kadın Gazetesi*, *Post-Tel*, *Hisar*, *Eflatun*, *Yeni Devir Gazetesi*, *Bu Meydan*, *Varide*, *Müslüman Genç*, *Yeryüzü*, *Haksöz*, *Harman*, *Seviye*, *Eylül*, *Aşiyân*, *Çerağ*, *Özülke*, *Endülüs*, *Kafdağı*, *Sandal*, *Aykırı*, *Palandöken*, *Lika*, *Mısra*, *Kayıtlar*, *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Ay Vakti*, *Bir Nokta*, *E Dergisi*, *Kaşgar*, *Kırklar*, *Ada*, *Türk Edebiyatı*, *Mor Taka*, *Nubihar* yayınlanır.³ Şiirleri farklı dillere çevrilir. Nurettin Durman'ın şiirleri ilkin Kürtçeye çevrilir ve Nubihar'da yayınlanır. Ayrıca "*Işık Oyunları*" adlı kitabı Hasib Bingöl tarafından Zazaca'ya çevrilir.⁴ Şair Kardelen dergisinin kurucuları arasında bulunur (1990-93), bir müddet sonra da *Düş Çınarı* dergisini (1996-99) çıkarır ve yönetir.⁵

1. Eserleri:

Şiir:

Şehrin Üzerindeki Bulutlar (1990)

Haziran(1991)

Savrulan- şiir (1993)

Uzun Beyaz Bir Çiğlık (1995)

Hoşça Kal Hüzünbaz Çocuk (1998)

- 1 Durman, Nurettin, "Bir Defa Yazmış Bulundum", *Öksüz Çocuklar Galerisi*, Artus Yay., 1. baskı., İstanbul 2007, s.22
- 2 Işık, İhsan, "Nurettin Durman", *Türk Edebiyatı ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Elvan Yay., 2.baskı, İstanbul 2007, III, 122.
- 3 Işık, a.g.e., III, 1107-1108.
- 4 Bingöl, Hasip, *Tıjbazi (Işık Oyunları)*, Erguvan Yay., İstanbul 2012.
- 5 Işık, a.g.e., III, 1107-1108; Koca, Osman, "Naif Adam", *Yedi İklim Dergisi*, sy. 296, s. 36.

Akşam Yedi Suları- Seçilmiş Şiirler (2000)
Güllerin Ardından (2004)
Işık Oyunları (2005)
Kayıp Zaman Atlası (2007)
Seni Beklerken Cancağzım (2008)
Gidelim mi Dostum (2011)
Derin Yara(2014)

Düz Yazıları:

Uzun Günlerin Kısa Tarihi- deneme (1998)
Basit Bir Şeymiş Gibi Sanki Yaşamak – deneme (2006)
Mektebin Bacaları – hikâye (2007)
Öksüz Çocuklar Galerisi – anılar (2007)
Yaşamak ve Yazmak (söyleşiler) (2014)
40 Hadis 40 Yazar (2010)

Antoloji:

Filistin Şiirleri Antolojisi- (2000)
Red Şiirleri Antolojisi-(2003)
Aşk Şiirleri Antolojisi (2006)
Salıncakta Sallanan Rüzgâr – (2007)

1961'de İstanbul'a geldiğinde aslında yabancı olduğu bir hayatın içine dalar ve böylece yeni bir dünya ile tanışır. Kim bilir her şiire başlayanın başına gelen onun da başına gelmiş olabilir. O bu durumu bir söyleyişi de şöyle dile getirir. "Çemberlitaş'ta elimde kâğıt ve kalem şiir yazmaya kararlıyım o esnada yanımda biten bir büyüğüm bana evlat önce Yahya Kemal'i oku dediğini hatırlıyorum."⁶ Evet, elbette bir yerden başlamam gerekiyordu. Artık şiir onun isteklerinin kanatları altında değildi. Çaba ondandı, fakat kısmet Allah'tandı. O bu durumu yine aynı söyleyişi de şu şekilde ifade etmekteydi. "Şiir yazmak ya da şiir yazmaya çalışmak, şiir yazıyor olmak hepsi varit olanın himmetiyle gelip buluyor sizi yani aslında şiirin bir tecelli demi bulunmakta ve elbette onun sizi bulması gerekiyor."⁷ Evet, edebiyattan ve sanattan neredeyse bihaber olan ya da diğer bir deyişle alaylı olan ve edebiyata dair öğrenmiş olduğu her şeyi kendi kişisel imkânlarıyla ve hiçbir eğitime tabi olmadan elde eden şair (roman, hikâye, edebi akımlar, ölçü) edebiyat ile alakalı bildiği her şeyi İstanbul'daki dergilerde bulur. Ar-

6 Özger, Mehmet, "Nurettin Durman: "Nerede İnsan Varsa Orda Şiir Var Olacak, Nurettin Durman'la Söyleyişi", *Yedi İklim Dergisi*, yıl. 2014, sy. 296, s. 41, İstanbul.

7 Özger, a.g.e., s. 41.

tık söz konusu bu dergilerinin talebesidir. Yani aslında artık o işin merkezi olan bu yerlerde çekirdekten yetişen biridir. Bu durumu kendisi şu şekilde ifade etmektedir: “Hiçbir bilgi sahibi olmadan daldığım bu macerada dergilerin dünyası benim için bir okuldur” der.⁸

Nurettin Durman’a göre şiir kendi mecrasında akar ve elbette onun bu akışını sağlayan temel sebep onun ustalarının varlığı ile açıklanabilir. Söz konusu bu durumu şair öyle ifade etmektedir. Yaşayan şairlerimiz bulunmakta Sezai Karakoç, İsmet Özel gibi ve elbette bu hâl edebiyatımız için evrilecek bir hâldir. Zira ustası yaşayan şiir, diri şiirdir.⁹Böylece o kendince şiir hayatını İstanbul’da söz konusu bu ustaların gölgesinde kotarmaktadır. Bazen onlarla şiir sohbeti yapar bazen de onlarla omuz omuza İstanbul’un farklı semtlerinde namazlar eda eder. İşte yaşanan bu yakınlaşma taşradan bu büyük şehre gelmiş insanın kırılmışlıklarının azalması belki de yerini ruh dinginlikleri anlamına da gelecektir. Çünkü onun için yazmak adeta hayata tutunmakla eş değer bir duygudur. Bir sonbahar mevsiminde İstanbul’a taşranın küçük şehirlerinden birinden gelen şair kim bilir belki anne yokluğunu şiirin sessiz fakat bir o kadar sıcak koynunda aramış olmasın mı? Belki de şiir onun için ruhunun ya da duygularının tamamlayıcısı olan bir annedir artık. İşte bu anne kucağından ayrılışı şair şu mısralarla şu şekilde ifade eder.

İstanbul bir harika şehirdi!
 İstanbul dünyanın gözü!
 İstanbul güzeller güzeli bir şehir!
 İstanbul Fatih Sultan Mehmet’in yadigârı!
 Şaşırılmamak mümkün mü?
 Bingöl nere İstanbul nere?
 İnsanoğlu bir kuş misali, bir orada bir burada
 Hoş bulduk İstanbul
 İşte ben geldim
 Ben, anası ölmüş bir çocuk
 Henüz on altı yaşında. Beni bağrına basar mısın İstanbul?¹⁰

8 Özger, *a.g.e.*, s. 41.

9 Özger, *a.g.e.*, s. 42.

10 Durman, Nurettin, “Bir Defa Yazmış Bulundum”, *Öksüz Çocuklar Galerisi*, Artus Yay., 1. Baskı, İstanbul 2007, s. 20.

Durman Şiir dũnyamızda bir aĝabey olarak kabul gŖrũr hayatının bũyũk bir kısmını yani yaklaşık elli yıllık bir dilimini edebiyata sanata veya daha Ŗzel bir alan olan Şiire ayırdıĝını sŖylemek mũmkũndũr. Aslında Durman sadece Şiiriyle tanınıyor olsa da o edebiyatın farklı alanlarında kalem oynatan bir yazardır. Ŗzellikle Şiir onun için temel deĝerlerden biridir, zira onun kitaplarının tamamını gŖz Ŗnũne aldıĝımız da on iki Şiir kitabı yazmış olduĝu bũtũn kitaplar arasında bũyũk bir yekũn tutmaktadır. Bu durum bize Durman'ı bir Şair olarak tanıtmak için en Ŗnemli gŖstergedir. Şair kendi dŖneminin en Ŗnemli gŖzlemcisi ve adeta bũtũn yaşantının Őahididir, elbette sŖz konusu Őahitliĝini Şiirin kurucu Ŗgesi olan mısra ve muhteva ile hayata taşımış olacaktır. İçinde kendinden sessiz ıĝlıklar barındıran bu sŖzcũk kurgusu, cũmleler bazen toplumdandan bireye bazen de toplumdandan bireye yolculuklar yapmakta ve var olan deĝerleri toplumun hafızası olsun diye bũtũnlũklere tahvil etmektedir. BŖylece Şair toplumu kendi benliĝinden ilkin dikey yolculuĝa ısmarlayacak yani Allah ile hemhâl kılacak ve akabinde yatay dũzlemde kendisi gibi derdi olan insanlarla kendini hemhâl kılmış olacaktır. İşte bŖyle bir derdin taliplisi olan Durman bu yolculuĝa ilkin 1990'da yayımlamış olduĝu ve ilk yayımlanmış Őiirinden yirmi ũ yıl sonra yayımlanmış olan ilk kitabı *Şehrin Ŗzerindeki Bulutlar* ile başlar.

Artık bundan sonra o hayatı ta en yakınında yani yũreĝinin bařkŖşesinde ve Şiirle aramaya koyulacaktır. Ve artık onun için Şiirin kimi kıstaslarla belirginleşme durumu sŖz konusu olmaya başlayacaktır. Onun Şiir algısını irdelemeye bařladıĝımızda onun için Şiir gŖrũnenin Ŗtesinde farklı kıstaslar da bũnyesinde barındırır. Ona gŖre Şiirin dayandıĝı bir Őekli ya da mısrası olmalıdır. Ve elbette Şiirin bir anlam esası ũzerine kurulu olması onun lezzetini ve izzetini artıran en Ŗnemli temel unsurdur.¹¹

Nurettin Durman'a gŖre Şiir sorumluluk bilincinin esasları itibariyle kurucu Ŗĝedir ve elbette aĝının meselelerine bigâne deĝildir. Bũnyesinde dũnyanın dertlerini, insanlıĝın acı, keder ve sorumluluklarını barındırır. Dolayısıyla Şair aslında bũtũn bunları Şiirine konu edinirken bir tarafgirlik ruh haliyle hareket eder ve bŖylece çaresiz ve bigâne kalamayacaĝının sinyalinini Şiirinde vermiş olacaktır.¹² BŖylece Şair aslında olanı kendince kınamaktadır ya da diĝer bir deyişle olmuş olana buĝzetmektedir. Dolayısıyla Şiir boş lakırdı ũzerine kurulmadıĝı gibi boşa sŖylenmiř

11 Ŗzger, a.g.e., s. 42.

12 Ŗzger, a.g.e., s. 42.

sözleri de uhdesinde barındırmaz. Yani şiir bir taraftan bizatihi şairin kişiliğiyle alakalıdır. Diğer yandan da şairle diğerleri arasında bir ünsiyet peyda ettiren en etkili güçlerinden biridir. Elbette şiir bir sorumluluk esası içerisinde şairin de hayatını delil alarak kendine yeni bir mecrada anlam aramalı yani aslında şiir şairle onun yaşanmışlıklarıyla okuyucu arasında bir yakınlaşma halidir.¹³ Aslında şair bu düşüncelerini kendi çocukluğundan tevarüs etmiş acılar üzerine bina eder. Yani aslında bütün şiir onun yaşanmışlıklarıyla aynı güzergâhta seyrederek. Öyle ki ona göre şiir başlı başına bir karşı duruş esasını içinde barındırır. Ya da diğer bir deyişle olana ve olmakta olana bir direniş inşası üzerine kuruludur.¹⁴ Yani aslında insanın hayatındaki zorluklara karşı gelmesinin adı olarak elbette şiiri zikretmemiz mümkündür. İşte şairin çıkmış olduğu bu yolculukta temel kural olarak ele almış olduğu değer elbette kendini içinde yaşadığı toplumun kendisi ve bireyleri için bir şahit kılmaktır. Böylece o toplumun gizli dehlizlerinde kalan sırlara şiirleriyle şahitlik yapmış olacaktı. Diğer bütün insanlığın bakışlarını küçük bireyin hayat hikâyesine ya da İslam coğrafyasının parçalanmışlığına çekmiş olacaktı. Aşağıya aldığımız bu şiirde şair şiirini kendi çocukluğu üzerine bina eder ve artık kimi zaman şiirine karşımıza çıkacak olan çocukluğunun acı, özlem ve sıkıntı dolu günlerini anlattırır.

Ey güzel sesli hafız
 Benim babam ey
 Kışın ayazı vurdu beni
 Dağdan kestim umudu
 Anası ölünce bir çocuk
 Niye bakar gökyüzüne
 Kıştan kalma bir üşümeyle
 Nasıl çıkar hayata
 Bir kış vurulmuştu
 Kanadı kırılmıştı
 Uçamaz olmuştu.
 Şafağın alacasında solunca Gülzarım

13 Özger, *a.g.e.*, s. 42.

14 Özger, *a.g.e.*, s. 42.

Nasıl ağlamam ben
Tipiye tutulmasam
Ellerim üşümese
Öksüz kalmasam
Gülzarımın solduğunu
Nasıl koyarım ortaya
Nasıl diretirim sonra
Şehre bir yabancı gibi
Vardığım zaman
Aşağı çarşı saray içi
Şehrin başı kalabalık
Menderes gelecekmiş
Damlarda insanlar
Gökyüzünde yıldızlar
Lambalar halaylar
Gecedir kurbanlar
Bir coşku selinde davullar:
Şehre bu gece Menderes gelecekmiş
Menderes geldi; gördüm¹⁵

Bu şiirinde de şair belki de hayatın en önemli olan olayı ya da yaşanmışlıklarından biri anne özlemini şöylece dillendirir. Tam olarak bilemiyorum acaba şiirin sonunda söylediği bir hakikatimi işaret eder? Şairin annesi İnce hastalıktan mı ölmüştü? Çünkü bu şiirin sonunda şair onun haneye dâhil oluşunu bir bela olarak yorumlar:

Kaç ihtilal oldu annem annem kaç ihtilal
Gülmedi hiç gelmedi hiç
Kış geldi bahar geldi ve yaz
Karşılıklı çocuklardık ceviz ağaçlarını taşlardık
Kanayan baş anneye koşan çocuk olurduk
Jandarma mı gelirdi

15 Bingöl, *a.g.e.*, s. 10-14.

Devlet memuru uzakta mı görünürdü
Bir telaş siner miydi bakışlarına çocukların
Annem annem sac ekmeği nasıl da kokardı
Erişte kesilirdi güz olurdu
Bir sarışnlık sarardı etrafımızı
İnce hastalık bela olur girerdi hanemize¹⁶

Ve yine şair “İki Numara” adlı şiirinin mısralarında dönemin toplum-
sal yaşantısına damga vuran siyasal meselelere açık bir şekilde şahitlik
etmektedir. şair şiirde şöyle diyordu:

...
Ne ala
Mushaflar saklanmıştır
Tanrı uludur tanrı uludur ona ne şüphe
Gez göz arpacık ona ne şüphe
Kadınların çarşafına el uzatan yalnızca
Fransız askeri midir Maraşta
Onu da öğrenmiştir sonunda ne şüphe
Zenon öğretisi keşfedilmiştir artık
Hayat dikte ettirilmif harflerle oluşmaktadır
Söylenceye göre o çağda bir mareşal
Makamında Kur’an okumaktadır¹⁷

şair yazmış olduğu şiirleriyle İslam dünyasındaki dramatik yaşama da
yabancı değildir. Bazen Müslümanlar için kangren olmuş bir yarayı andı-
ran Kudüs ve Filistin davasını ve hatta 80’lerde Müslümanlar için acı kan
ve gözyaşının mekânı olan Afganistan’ı, ayrıca şair diğer bir şiirinde de
90’ların soğuk savaşın hemen ardından Müslümanlar için yeni bir acının
mekânı haline gelen Bosna’yı da şiirinde şöyle konu edinir:

...
Bir Kudüs’ü düşünürüm
Birde Selahaddin’i

16 Durman, Nurettin, *Uzun Beyaz Bir Çiğlik*, Esra Yay., Konya. 1995, s. 18.

17 Durman, *Uzun Beyaz Bir Çiğlik*, s. 52.

...

Bir yanı Kudüs

Bir yanı Afganistan yüreğimin¹⁸

Bosna Bosna garip Bosna

Gaddar çentikli Bosna

Kan kırmızı bir gül değil

Yaralı ceylan olmuşsun

Kara bahtım karanlığı tutumu

Bosna Bosna garip Bosna

Ahın dağları taşları tuttu mu”?

Durman'ın şiirinin arka perdesinde elbette tarih önemli bir figür olarak karşımıza çıkar söz konusu bu tarih bazen yerel zeminin önemli unsurlarından olan Osmanlı tarihi'dir, bazen de geçmişi ve geleceği bütünüyle kuşatan İslam tarihidir. Aslında tarihi kendi şiiri içine kondururken şair onu bir dolgu malzemesi olarak hiçbir zaman düşünmez ve adeta “tarih tekerrürden ibaret” değerini ilk bölümüyle beraber “tarih eğer ders alınmazsa” ile okur. Onun için bazı şiirlerinde biz onun gerek tarihi bilgiyi gerek tarihi şahsiyetleri bu amaçla kullandığını görürüz. Bu durumun en belirgin örneği olarak “geçiyor sular gibi” adlı şiirini burada zikredebiliriz:

İşte Rumeli işte dua tepesi

Ordu-yu hümayun saf saf olmuş duada

Sultan Mehmet Ak Şemsettin Molla Gürani

Duruyor uzaklarda kara yüzü Bizansın

Yürsün gemiler yürsün be karadan

Değer gibi bulutların ardında

Kaptan-ı derya Barbaros Hayrettin Paşa

Baltaoğlu Süleyman Bey

Donanma-yı hümayun süzülürdü boğazdan

Çektiler kalyonlar kadırgaları

Fermanlarla atlılar

Hürrem sultan safiye sultan

18 Durman, *Uzun Beyaz Bir Çıtlık*, s. 71. Bunun yanı sıra aslında onun şiir kitaplarında fazlasıyla Filistin ve Gazze şiirleri yer almaktadır. Hatta şair birde Filistin şiirleri antolojisi dahi hazırlama yoluna gitmiştir.

Kösem sultandır devlet
Devşirme vezirlerin saltanat kavgaları
Binaltıyüz savaşları celali isyanları¹⁹

Yine “Mahmud-u Sani” şiirinde de Osmanlı tarihinin kırılma dönemini şiirine şu şekilde konu edinecektir:

Mahmud-u Sani idiniz geniş omuzlarınız vardı
Amcanız merhum²⁰ ney üflerken mi öldürülmüştü ne
Kelleler alınırdı kanlar akardı
Gözleriniz nedense hep batıya bakardı

Mahmud-u Sani idiniz boyunuz orta
Mustafa izzet efendi kazaskerdi
İşinizi bilirdiniz de
Bir isyanın ardından

At meydanında et meydanında
Büyük cenkler olurdu
Toplar gürlerde palalar inerdi
Kaçışırdı Güvercinler korkularından

Mahmud-u Sani idiniz yani gâvur padişah
Artık cenaze salatımız ilgadır
Hanidir meraklar içindeyim
Neredendir bu ilham Allah aşkına nereden

Uykularım kaçıyor bir türlü bulamıyorum
Bulamıyorum daha yeni çeriler mızıka-i hümayunu
Sened-i ittifaklar, kapitülasyonlar
Frenk hayranlığı Frenk gibi olmalı²¹

Aslında Durman kendi döneminin etkili mekteplerinden Maverâ, Edebiyat Dergisi ve Diriliş dergileri çerçevesinde ortaya çıkan şiir ve şiir değerlerinin taşıyıcısıdır. Aslında o şiirini bu arayış algısının omurgası üzerine kurar ve o bu arayışın adı olarak aslında Allaha kul olma isteğinin dip dalgalarında defaatle hisseder. Ve böylece onu içten dışa eyleme

19 Durman, Nurettin, *Akşam Yedi Suları*, Bir Nokta Kitaplığı Yay., İstanbul 2009, s. 31.

20 III. Selim

21 Durman, *Akşam Yedi Suları*, s. 33.

yani davranışa dönüştürerek bu arayışını taçlandırır ve böylece okuyucuya bir sorumluluk meselesinin göğüsleyicisi olduğunu fısıldar. Böylece onun şiirinin bir bilinç ya da bilinçlenme şiiri olduğunu görmemiz mümkündür. Aslında o bir aramanın peşindedir ve aynı zamanda korku ya da diğer bir deyişle bağışlanamama korkusu onun hayatını etkilediği gibi şiirine de kimi zaman damga vurmakta, özellikle de “Işık Oyunları” adlı eserinde söz konusu bu durum daha da yakından gözlemlenebilmektedir. Hatta bura da söz konusu ettiğimiz bu eseriyle alakalı olarak Mehmet Özger’in şöyle dediğini görmekteyiz: “ışık kavram olarak yaşamı imleyen, yaşamak için gerekli bir unsuru gösterir. Ancak Işık Oyunları’nda anlam bu kavramın boyutlarını da aşarak belki hayatın kendisi belki de ilahi bir ışık olarak anlam kazanır... Şiirinin adının ışık oyunları olması dünyanın bir ışık oyunu olduğuna yapılmış bir gönderme olarak okunabilir.”²² Aslında bu tespitten hareketle şunu da söylemek mümkün olabilir. Esasında ışığın esas olmayıp fûru olduğu ve hayatta sadece bir kolaylaştırıcı olarak dâhil olduğu ve dolayısıyla şairin bu ışık göndermesini hayatın geçiciliği ve esas hayatın kalıcılığı üzerinden bir okuma yapması elbette ihtimal dâhilindedir. Söz konusu kitabın üç makam “Araf, Mahşer, Makam” üzerinden tanımlanıyor olmasının da kanımca sebebi bu olsa gerek

Evet: buraya kadar dedim
 Her şey zatıyla kaim olmalı
 Yolsa yol yokuşsa yokuş
 Bilinmeli artık hayatın çilesi var
 Kolay olmayacak bu iş bilinmeli
 Ya kapı kapı dolanıp zikir dilenmeli
 Ya öcünü almalı zalim sultandan
 Ya da yere çakıp kendini ey yar
 Kelamdan alıkoyup dilini
 Acılara katarak canına direnmeli
 Can ki emanettir zaten bir gün uçar gider.²³

Aslında bu hayatı şair şiirin diğer bir mevzusu olarak değil bızatihi şiirinin temel esası olarak gördüğünü ve şiirle olan bağlantısını bu esaslar üzerine kurduğunu görmek de mümkündür. Ve buradan hareketle kendisi için yeni kodlar kurgular.

22 Özger, Mehmet, “Nurettin Durman Şiiri”, *Yedi İklim Dergisi*, sy. 296, s. 26

23 Bingöl, a.g.e., s. 54.

Derin kuyu karanlık çağ şiddet
Önümde duran meselemdir²⁴

Evet, esasında Durman inanan ve inancının gölgesinde hayatını yaşayan ve yaşadığı bu hayat biçimini şiirine konu edinen bir şairdir. Ve bu yaşam biçiminin en temel esası olarak da inanmanın onu bu dünya ve öbür dünya ile birleştirdiğı yer olarak ölümü birçok şiirinde işler. “Eylül oluyor kalbimiz” adlı şiirinde şairin konu ile ilgili şunları söylediğini görmekteyiz:

Hayat derin ve karanlık bir kuyu gibi
Gözünüzün içine baka baka
Alıp götürüyor sarışınlığınızı
Kekremsi bir ten ile yaşıyorsunuz
Seher engin bir parça görüntüsüyle
Göğsünüze çöküyor
Sizi tutuyor nedense bakışlarınız nemleniyor
Eylül oluyor kalbimiz²⁵
Sizi hayatın bitiş anına kitler

“Ölümün Öpüldüğü Saatler” adlı şiirinde de ölümün kendine has o umarsız tavırlarıyla sizi baş başa bırakır yani aslında şairin dediğı şey kendinizden ve eylemlerinizi kurtulamayacağınız gerçeğini kulaklarınıza fısıldamaktır. Bu durumu da şiirinde apaçık bir şekilde görmemiz mümkün.

Güpegündüz öğlen vakti düşer miydi yollara
Hadi diyelim ki erişti vakit oldu tamam
Karanfiller kıpkırmızı çiçekler rengarenk
Gözü karadır ölümün acıması yoktur
Gelir kanatlandırır hayatını insanın
İnsan mali hülya içinde olarak sarhoş
Bir anın zerresinde kahraman
Pervasız ve cüretkar²⁶

Aslında şair ölümü bir hesaplaşmanın anı olarak kabul eder onun için aslında ölüm sizi benimsediğiniz ve sıkı sıkıya sarıldığınız yaşama bir meydan okumanızdır. Ya da diğerk bir deyişle aslında sizin olmayıp da

24 Durman, Nurettin, *Güllerin Ardından*, İlke Yayıncılık, 2004, s. 27

25 Durman, Nurettin, *Uzun Beyaz Bir Çiğlik*, Esra Yay., Konya 1995, s. 25.

26 Durman, Nurettin, *Uzun Beyaz Bir Çiğlik* Esra Yay., Konya 1995, s. 29.

kendisi için bu kadar gayret sarf ettiğiniz yaşamı sizi siz yapacak kulluk değerleri çerçevesinde ele alıp değerlendirmenizdir. Bu durumu şair şiirinde şöyle anlatmaktadır:

Nedir peki insanı hayatta tutan cevher
 Aklına ve şuuruna musallat olan şey
 Uğruna gözyaşı dökülen âlem
 Uykuları haram eden
 Her aldığında bitiren bir şeyleri nedir
 Atlas ve ipek mülkü
 Ve kuş misali
 Dağları rahat aşacak zor olmayacak
 Muhteşem razılıklar arz ederek arza
 Lahuti bir aydınlığa evet oraya
 Ölüm ki ilk adımdır akıbetlerin²⁷

Aslında yukarıda zikredilen bütün özelliklerden hareketle Durman'ın şiiri için Özcan Ünlü'nün şu ifadesi tamamıyla doğru olur "Nurettin Durman'ın şiiri ironi dünyasında mayalanan kendi gerçekliğinin ve bu gerçekliğin özlemlerinin şiiridir. Saftır, temizdir. Ayakları bu coğrafyaya ve bu toprakların değerlerinin tam üstüne basar, böylece onun şiirinin amacının Mekke'de Medine'de Filistin'de Beylerbeyi'nde Sultanahmet'te Beyazıt'ta veya dünyanın hangi noktasında olursa olsun insanı insanlığı ve İslam'ı sevdirmeye hülyasının taşıyıcısıdır."²⁸Onun şiirini besleyen bütün İslami yerel ve tarihi değerlere rağmen şairimiz kendi etrafına ya da kendi uzak dünyasına da uzak değildir. Onun şiiri esasında yeryüzünde bütün ezilmiş insanların kurtarıcısı olan değerleri de kendi içinde barındırır. Böylece şair insanlığın utancı olan zulüm ve emperyalist her türlü değere karşıdır. Bu emperyalizme karşı duruşu bazen kendisinden kilometrelerce uzakta olan Hugo Chavez'i de şiirine taşır. Söz konusu bu durumun şiirine nasıl yansıtığına bakalım:

Bunlar adamı kanser yapar Hugo
 İsterler ki dünya babalarının malı gibi
 Sallanıp dursun önlerinde
 El pençe divan dursun

27 Durman, *Uzun Beyaz Bir Çılgılık*, s. 29.

28 Ünlü, Özcan, "Demini Almış Şiirlerin Sonu", *Yedi İklim Dergisi*, sy. 296, s. 32.

Boynu bükük emre amade sallanıþ dursun
Bu zalimler böyledir Hugo bu zalimler böyle.

Sen biraz daha yakındın onları bilirsin
Kanka olmadın ama bilirsin suratlarını
İnsan insanı bilmeye bakınca
Öğreniveriyor bir şekilde nasıl olsa
Zaten öğretiyorlar kendilerini bir vesileyle
Çevirdikleri dolapları yaptıkları rezillikleri
Bilirsin bilmesine de ama gene de bunlar
Bunlar adamı kanser yapar Hugo.

Gördün işte böyle işleri de varmış dünyanın
Kimseyi bırakmıyor kendine ki yüzü gülsün
A devrimci Hugo a muhalif Hugo
Bu paragözler yok mu bu paragözler
Bu emek hırsızları bu sömürgenler
Bu yok olasıcalar yok olmuyorlar bir türlü.

İşte böyle bir düzenin bozguncusu olmak
Önemli elbet Hugo çok önemli
Varsın kanser yapsınlar adamı lakin
Sömürü düzenine çomak sokmak
Keyifli bir şey olmalı değil mi ama
Dünya dönsün dursun istediği kadar Hugo
Namin yürüsün yeter.

Aslında Durman açısından şiire baktığımızda onun için şiir susmak ya da haykırmaktır bazen yazarken susmak bazen de yazarken haykırmaktır yani yanık yüreğinde ortaya çıkan bütün acıları ve kederleri usulca fısıldayarak insanlık adasında kendisi gibi henüz kaybolmamış insanlara şiir yazarak ya da şiirin çılgınlığını haykırarak duyurmaktır. Aslında bunu yapmaktaki amacı bütünüyle sağırlaşmaya yüz tutan insanlığın bencillikle sağırlaşan kulaklarına fısıldamak ve onun insanlık adasının müdavimi olmaya davet etmektir.

Durman'ın Şiirinin kurucu g¼c¼ her ne kadar doğu temelliyse de onun batıya ve belki batının kurucu metinlerine uzak olmadığını onun Şiirlerinde g¼rmek m¼mk¼nd¼r. "Işık Oyunları" adlı eserinde Şair kaleme almış olduğu bir Şiirinde hem doğuya ait metinleri ya da yazarları hem de Batıya ait metinlerde var olan kahramanları bir arada Şiirine taşıdığı aşağıya aldığımız şu mısralarda aalıkça g¼r¼lmektedir:

Ben ve tefecinin katili Raskolnikov
 Nasıl olduysa buluşuverdik bir gün
 Adliye sarayının karşısında
 Hızır ile kırk saat ağır kaçıyordu
 Kıyamet aşısı ne zamandı unuttum
 Jan Valjan koca bir somun çalmıştı
 Üstat Necip Fazıl alnındaki çizgileri
 Tarih yaparak yürümüř²⁹

...

Sonuç

Son olarak şunu söylemek m¼mk¼nd¼r: Durman'ın Şiirini etkileyen ya da onun Şiir mecrâsında yer almasını sağlayan Nuri Pakdil (Arap Şiiri G¼ldestesi) ya da Sezai Karakoç'un İslam'ın Şiir Anıtları ile yapmaya çalıştığı medeniyetin yeknesaklığını tüm insanlara fısıldama görevini o da aynı güzergâhtan hareketle "Filistin Şiirleri Antolojisi" ile yapar. Aslında bunu yaparken amacı siyonizme ve emperyalizme karşı bir duruş sergilemek ve kendisinden önce söz konusu bu duruşu sergileyen üstatlarını selamlayarak tarafını belirlemektir. Bütün bunların yanı sıra Gazze için yazmış olduğu ya da son Mısır darbesini yazdığı Şiirleri de aslında bu meyanda değerlendirmek m¼mk¼nd¼r. Dolayısıyla onun Şiirle yaratmaya çalıştığı etki insanın kendi naif değerleriyle kirlenmeye yüz tutmuş bu dünyamızda kire ve pisliğe dokunmadan yüreğini, bedenini ve dostlarını dipdiri tutma hâlidir. Onun anlayışına göre Şiir diri olmak ve dipdiri kalmanın diğer adıdır. Böylece Şiiriyle de tarafını belirlemeye çalışan bir gön¼l dostu ya da gön¼l inşacısı olarak şehrimize Şiirleri ve eserleriyle dâhil olmaya uğraşan modern zaman dervişlerindedir. Yazımızın sona erdirirken sizi Nurettin Durman'ın "İkindi Üstü Üsk¼dar" Şiiriyle tanış kılmuş olalım:

29 Bingöl, *a.g.e.*, s. 28.

İKİNDİ ÜSTÜ ÜSKÜDAR

Bulaydım orada bir yerde ortasında şehrin
Ki şehre koşarak gelen adamı da düşündüm
Düşündüm de böyle oldum böyle gün ikindi
Vakit serseri bir kurşun gibi akıp gitmekte
Ben zarif bir halden zarif bir adamdan şiirler
Martılar ne güzel dalıp denize kanat açarak
Bir şairin selamıyla kelamıyla dalgalar.

Sevgilim bu dedim yaşıma başıma bakmadan
Çünkü öyleydi zaten sevgilimdi büyüdükçe
Beraber büyüyünce çocukları büyütünce
Ve tabii bu şehri büyütünce ellerimizde
Ne var ki serseri bir kurşun gibi vakitlerden
Ve vapurlardan, otobüslerden, yokuşlarından
Şehrin kaç yüzü varsa hepsini alıp yanımıza.

Şehri sevdik mi sevdik tabii sevdiğimiz gibi
Bir yağmur ıslanması eski sokak çarpması
Ne bileyim işte böylece geçip gidiyor derken
Evet, geçip gidiyor kalbimizi yaralı bırakarak
Çünkü böyledir hazırlanmaya doğru bir adımla
Eyvallah dedim güzelleşecek sonunda hayat
Eyvallah dedim öleceğiz nasıl olsa.

Kaynakça

Bingöl, Hasip, *Tıjbazi (Işık Oyunları)*, Erguvan Yay., İstanbul, 2012.

Durman, Nurettin, *Öksüz Çocuklar Galerisi*, Artus Yay., 1. Baskı, İstanbul 2007.

Uzun Beyaz Bir Çığlık, Esra Yay., Konya 1995.

Akşam Yedi Suları, Bir Nokta Kitaplığı Yay., İstanbul 2009.

Güllerin Ardından, İlke Yayıncılık, İstanbul 2004.

Işık, İhsan, *Türk Edebiyatı Ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, c. III, s.122 Elvan Yay., 2. Baskı, İstanbul 2007.

Koca, Osman, "Naif Adam", *Yedi İklim Dergisi*, yıl: 2014, sy. 296, İstanbul.

Özger, Mehmet, "Nurettin Durman: "Nerede İnsan Varsa orda Şiir Var Olacak, Nurettin Durman'la Söyleyişi", *Yedi İklim Dergisi*, yıl: 2014, sy. 296, İstanbul.

"Nurettin Durman Şiiri", *Yedi İklim Dergisi*, yıl: 2014, sy. 296, İstanbul.

Ünlü, Özcan, "Demini Almış Şiirlerin Sonu" , *Yedi İklim Dergisi*, yıl: 2014, sy. 296, İstanbul.

